

Ako zomrel

NAPOLEON BONAPARTE?

Napoleon v závete, ktorý nadiktoval krátko pred smrťou, priamo obvinil svojich žalárnikov: „Zomieram predčasne, zavraždený anglickou oligarchiou a jej najatými vrahmi.“ Práve táto veta vyvolávala u mnohých Francúzov silnú anglofóbiu, hoci chýbali dôkazy o tom, že by Napoleon zomrel násilne. Časť odborníkov sa prikláňala k názoru, že bezprostrednou príčinou smrti bola rakovina žalúdka, iní boli presvedčení, že zomrel na zápal pečene. O možnosti zavraždenia Napoleona nikto z nich vážne neuvažoval. Bolo predsa známe, že v sídle Longwood na Ostrove svätej Heleny ho obklopovali len jeho najvernejší. Angličania ho strážili z dialky, neprichádzali s ním do kontaktu. Keďže ani pitva nepreukázala príčinu smrti, o dohady nikdy nebola núdza a na Angličanoch zostala škrvna podozrenia.

Pátrania nadšencov, zdržanlivosť historikov

Roku 1955 si prečítal Sten Forshufvud, zubný lekár z Göteborgu, memoáre Napoleonovho osobného komorníka Louisa Marchanda. Forshufvud bol Napoleonovým obdivovateľom a jeho koníčkom bola toxikológia. Zaujala ho najmä tá časť pamäti, ktorá vykreslovala inak nudný život Napoleona a jeho spoločníkov v Longwoode. Na základe tohto opisu Švéd dospel k podozreniu, že Napoleon bol otrávený arzénom. Jeho chorobné stavy, ako ich opísal cisárov verný sluha, vykazovali totiž príznaky otravy týmto jedom. Marchand sa od Napoleona takmer nikdy nevzdialil a poznal jeho život na ostrove do najmenších detailov. Svoje zápisky spisoval tajne po nociach pri sviečke a zveroval sa v nich s najintímnejšími vecami, ktorých bol priamym svedkom.

Veľavravné Napoleonove kučery

Forshufvud si preveril veľké množstvo informácií z posledných mesiacov a rokov Napoleonovho života. Až po šiestich rokoch sa odhodlal publikovať výsledky svojho bádania. Podľa neho sa u Napoleona v posledných mesiacoch života objavilo 22 z 30 príznakov otravy arzénom. Toto tvrdenie však vyžadovalo dôkazy. Tie by iste priniesla exhumácia Napoleonovho tela, ktoré od roku 1840 odpočíva v parížskej Invalidovni. Bol by to však komplikovaný postup. Forshufvudovi sa núkala iná možnosť. Bezprostredne po smrti odstrihli Napoleonovi pramienok vlasov, ktorý rodiny jeho stúpcov uchovávali ako cennú relikviu. Forshufvud vedel, že vlasy

CHARLES
TRISTAN DE
MONTHOLON

sú jedinečným zdrojom informácií v prípade otravy arzénom. Jeho stopy sa totiž ukladajú práve vo vlasoch. Po šestočnom neúnavnom pátraní sa mu podarilo získať päť vzoriek Napoleonových kučier. Ich analýza ukázala, že Napoleonovi bol podávaný arzén v nerovnakých dávkach už od 2. polovice roka 1816 a onedlho sa u neho objavili príznaky chronickej otravy. Forshufvud zverejnil svoje poznatky roku 1961 v knihe *Napoléon a-t-il été empoisonné? (Bol Napoleon otrávený?)*. Odpoveď na záhadu, kto bol vrah, smerovala k cisárovmu najbližšiemu okoliu.

Do hry čoskoro vstúpil aj ďalší Napoleonov obdivovateľ a prezident Medzinárodnej napoleonskej federácie v Montreale Ben Weider. Tento kanadský manažér, ktorý zarobil veľké peniaze na kulturistických aktivitách (bol prezidentom Medzinárodnej federácie kulturistov), sa skontaktoval so Stenom Fors-

hufvudom a roku 1974 sa dohodli na spolupráci. Weider pridal k Forshufvudovej bádateľskej húževnatosti manažérske schopnosti a postaral sa o publicitu predmetu ich záujmu. Spoločne sa pustili do rozboru písomných záznamov osôb, ktoré žili s Napoleonom na ostrove. Získali tak nové indície o smrti Napoleona najmä z kódovaných zápisov jeho dvorného maršálka Bertranda, z denníka cisárovho lekára Antommarchiho, cisárovho mameluka (člena osobnej stráže) Aliho a z pamäti generála Montholona. Vedeli, že vrah sa musel nachádzať veľmi blízko nich, ak nie priamo medzi nimi.

Počas Napoleonovho vyhnanstva sa v jeho okolí vystriedalo asi sedemdesiat ľudí. Nie všetci mali k nemu pravidelný prístup a len malá časť z nich s ním zotrvala po celý čas. Niektorí ostrov opustili skôr, iní prišli až roku 1819. Keďže jed bol Napoleonovi podávaný sústavne od roku 1816 až do jeho smrti roku 1821, okruh podozrivých sa logicky zúžil. Oba nadšenci dospeli k záveru, že hlavným podozrivým je generál Charles Tristan de Montholon, príslušník starej šľachtickej rodiny, ktorý sa rozhodol dobrovoľne prežívať útrapy vyhnanstva s cisárom. Ostatné osoby nemali k Napoleonovi pravidelný prístup alebo nemali možnosti ovplyvniť jeho zdravotný stav.

Na obzore Montholon

Je záhadou, čím si Montholon zaslúžil takú Napoleonovu dôveru, že ho korunoval za svojho najbližšieho spolupracovníka. Veď v čase Napoleonovej slávy nepatril k jeho obľúbencom, nikdy sa neocitol vo víre vojny, ba mal s ním aj osobné nezhody. A na generála bol povýšený až za prvej reštaurácie Bourbonovcov v auguste 1814. Zblížili sa až po bitke pri Waterloo, keď sa Montholon ponúkol, že bude aj s manželkou nasledovať cisára do vyhnanstva. Napoleona si pravdepodobne získal nenúteným správaním, vyberanými spôsobmi, príjemnou konverzáciou, britkým úsudkom, vzdelaním. Mladý knieža bol určite príjemným spoločníkom, akých na ostrove nebolo veľa. Navyše sa jeho pôvabná manželka Albine podľa mienky niektorých svedkov stala Napoleonovou milenkou. Napoleon celé hodiny diktoval Montholonovi svoje pamäti, viedol s ním rozhovory na najrozličnejšie témy. Montholon mal voľný prístup do všetkých cisárových izieb a staral sa aj o jedlo a nápoje, ktoré prichádzali na jeho stôl. Aké pohnútky ho mohli viesť k vražde?

Forshufvud a Weider zistili, že Montholon roku 1812 spreneveril 6 000 frankov určených na žold vojenských jednotiek v oblasti Loiry. Bourbonovci, ktorí sa roku 1814 vrátili na francúzsky trón, to údajne využili proti nemu. Podľa teórie oboch bádateľov Montholona prinútili odstrániť Napoleona za sľub, že sprenevera peňaží zostane utajená. Pokiaľ bol totiž Napoleon nažive, nemohli si byť istí, či opäť neprídu o korunu. Túto hypotézu Weider rozoberal na rôznych fórach, presviedčal historikov o svojej pravde, ba prinútil toxikológov americkej FBI, aby znovu preverili prítomnosť arzénu v Napoleonových vlasoch. Podarilo sa mu dokonca prelomiť „francúzsku blokádu“